ДҮНЈАДА ӘН ЧАВАН ДИН

Бәһаи дини вә Дүнја Бәһаи Чәмијјәти

Бәһаи дини азад вә мүстәгил бир диндир. Мүхтәлиф динләрә вә тәригәтләрә итаәт едән адамлардан тәшкил олунмуш Дүнја Бәһаи Чәмијјәти бүтүн ирглəри, милләтләри, синифләри, иш вә мәслак адамларыны бирләшдирмәкдәдир. Бәһаиләр 214 өлкә вә бөлкәдә јајылмышлар, 111.000-дән чох мәнтәгәдә јашамагдадырлар. Бәһаи Дининдә 2100-дән јухары етник груп вә гәбилә тәмсил едилмәкдәдир.

БӘҺАИЛИК

Бәһаи дини мүстәгил дүнја динләринин ән чаванды-дыр. Бәһаиләр белә һесаб едирләр ки, бу динин әсасыны гојан һәз. БӘҺАУЛЛАҺ /1817-1892/ Аллаһын Јер үзәринә көндәрдији вә әдләры бизә тарихдән мә"лум олан Аврам, Моисеј, Будда, Зәрдүшт, Христос вә Мәһәммәд кими Пејғәмбәрләрин хәләфидир.

Бәһаилијин тәблиғ етдији дүнјакөрүшүн әсасы будур: бәшәријјәт бирдир вә планетимиздә јашајан адамларын һамысы бир динә итаәт етмәлидир. Аллаһ, һәз. Бәһаулланын бујурдуғуна көрә, инсанлары мүхтәлиф ирга, милләтләрә, синифләрә вә динләрә ајыран ән"әнәви манеәләри дағытмаг үчүн тарихи күчүнү һәрәкәтә кәтирмишдир. Елә бир вахт кәлмишдир ки, һәмин тарихи күчүн нәтичәсиндә ваһид дүнја мәдәнијјәти јараначагдыр. Буна көрә дә планетимизин бүтүн адамлары өзләринин бирлијини дәрк етмәли вә бирләшмәк просесинә көмәк етмәлидирләр. Һазырда Јер үзәриндә 6 милјон нәфәрдән чох инсанлары өз әтрафында бирләшдирмиш Бәһаи дини мәһз бу мәсләкә хидмәт едир.

БӘҺАИ ДИНИНИН ӘСАС ПРИНСИПЛӘРИ

- Аллаһ бирдир:
- Бүтүн динләр бирдир:
- Бәшәријјәт бирдир. Чәмијјәтин мүхтәлиф тәбәгәләринә аид олан бүтүн ирглəр, милләтләр, динләр вә силкләр Аллаһ гаршысында бирдир.
- инсанлар мүгәддәс руһа мәһтачдырлар:
- һәр бир адам һаггы мүстәгил олараг ахтармалыдыр:
- елм вә дин һармониг олараг бир-бирини тамамламалыдыр. Һәр һансы бир дин елмә зиддирсә дөғру дејил. Елм динсиз олдугда мәв-һуматдыр:
- инсанлар һәр чүр мәһ-уматдан имтина етмәлидирләр:
- кишиләр вә гадынлар гушун ганады кими бәрабәрдирләр:
- һәр бир ушаг мәҗбәр әсасы олан тәһсил һүгугуна маликдир:
- игтисади проблемләрин мә"нәви һәлли вардыр:
- бәшәријјәтә Бејнәлхалг көмәкчи дил лазымдыр:
- бәшәријјәт Дүнја дөвләтләри тәрәфиндән дәстәкләнән Үмумбәшәри сүлһ јаратмалыдыр.

АЗӘРБАЈЧАН ИЛК БӘҺАИЛӘР ВӘТӘНИ

ҺӘЗ. Бәһаулланын, Мәһәммәддән сонра јени бир Пејғәмбәрин кәлечәјиндән хәбәр вермиш БАБ /Сејид Әли Мәһәммәд 20 октјабр 1819-чу илдә Иранын Шираз шәһәриндә анадан олмуш, өз дини көрүшләринә көрә шиә дин хадимләринин тә"гибинә мәруз галмыш вә 9 ијул 1850-чи илдә Тәбриздә шәһид олмушдур. ҺӘЗ. Бәһаулланын да Тәһранда дүнјаја көз ачмышдыр вә онун һәјаты Иранда, Ирагда, Түркијәдә кечмишдир. Она көрә дә јени динин Азәрбајчана - Аразын бу тајына кечмәсини, сүр"әтлә Бакыда, Шамахыда, Шәкидә вә республикамызын дикәр мәдәни мәркәзләриндә јајылмасыны тәсәввүр етмәк о гәдәр дә чәтин дејил.

Азәрбајчанын гочаман бәһаиләриндән олан Изәддин Әјјубов дејир:

- Атам, аллаһ өлөнләринизә рәһмәт еләсин, Мәммәдһүсејн һәлә 1905-чи илдә Баби ләгәби илә Шәкидә мәшһур иди. Анам вахтсыз вәфат етмишди вә биз о вахт һырда ушаг идик. Атам ушагларына көрә тез-тәләсик евләнмәли иди. Лакин шәһәрдә она гыз верән јохду, Нијә көрә? О вахт бәһаиләрә чох пис бахырдылар. Јахшы хатирләјирәм, һәтта көркәмли јазычымыз Мәммәд Сејид Ордубади һәлә 1940-чы илдә јаздығы бир китабчасында бәһаиләри "инкилисләрин чәсусу" адландырмышды. Тәкчә Азәрбајчанда јох, бүтүн шәргдә даһа нәләр јазылмамыш, дејилмәмиш бәһаиләр барәсиндә?! Мән, шәхсән, буну нормал бир һал кими гәбул едирәм. Нәјә көрә? Динләрин тарихинә өтәри бир нәзәр салаг. Јени јаранан һәр бир дин узун илләр өзүндән әввәлки дини тәмсил едән диндарларын, хүсусән нә дини мәһ-мат кими тәблиғ едән молларын, даһа дүзүнү десәк, молла ады алтында адамларын арасына сохулан ишбазларын, кәләкбазларын тә"гибинә мәруз галмышдыр. Котүрәк елә Ислам тарихини. Бу дин танынана, адамларын шүууруна јеријенә гәдәр Мәһәммәд Пејғәмбәрдән тутмуш та ону јајан дикәр силаһдашларына гәдәр онларын башына даһа һансы ојунлар кәтирилмәмишдир?

Һалбуки, дүнјада бу гәдәр кениш јајылмыш Бәһаи дининдән лаһ сон вахтларачан

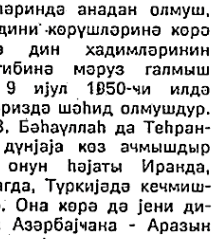

Шәкилләрдә: јухарыда: Әмәтулбаһа Руһијјә ханым Рәббани; солда: Виолетдо Нахчывани; сағда: Фирәнкиз ханым Рази-Пегаззани вә Флорино Пегаззани. (әр-арвад)

һансы формадаса сөһбәт ачмаг кечмиш ССРИ-дә, о чүмләдән дә Азәрбајчанда јасаг иди. мәним өзүмү бәһаи олдуғума, јас мәчлисләриндә бәһаиләрдән, бәһаизмдән сөһбәтләр салдығыма көрә узун илләр Довләт Тәһлүкәсизлик комитәси тә"гиб еләјиб. Шүкүр Аллаһа, һагг инди өз јерини тутуб.

Бәли, Азәрбајчанда сон вахтлара гәдәр довләт тәрәфиндән изләнилән, гәрәзкарлыгла көздән салынан бәһаиләр сон вахтлар өз чәмијјәтләрини гурмушлар. Өтән һәфтә исә Дүнја Бәһаи Чәмијјәтиндә чох јүксәк мөвге саһиби олан Әмәтулбаһа Руһијјә ханым Рәббанини Бакыда гонаг гәбул етмишләр.

РУҺИЈЈӘ ХАНЫМ РӘББАНИ, ЈАХУД ПЛАНЕТИМИЗИ БАШДАН-БАША КӘЗӘН ГАДЫН

Азәрбајчан Руһијјә ханым Рәббанинин /милли ләгәтчә инкилис олан бу гадынын әввәлки сојады Мери Максвеллдир/ сәјаһәт етдији 172-чи өлкәдир. Јашынын бу аһыл вахтында белә өз сәјаһәтиндән галмајан, мүхтәлиф ирглəрә, милләтләрә, динләрә мәнсуб олан адамларла үнсијјәтдә олмагдан дојмајан Әмәтулбаһа Мүсаһибимиздир.

Бизи ән әввәл бир мәсәлә марагландырды: Руһијјә ханым дүнјанын бу гәдәр өлкәсини нечә көзмишдир?.. Јазычы, киномотографчы, сәјјаһ, јохса бәһаи кими?

Инкилисчә тәрчүмәчимиз, техника елмләри намизәди, доссент, орта јашлы бәһаи Сәлаһәддин Әјјубов бизи марагландыран суалла оһа мүрачиәт етди.

- Мән сәјјаһ, јазычы, киномотограф олмаздан әвәл бәһаијәм, - дејә ханым Рәббани мәһәббәт долу, ишыглы, јапышыглы бахышлары илә бизи сүзүб, күлүмсүндү. - Даһа дөғрусу, мән Канадада, бәһаиләр аиләсиндә анадан олмушам. Бәһаи сөзүнү аглым кәсмәјә башлајандан ешитмишәм. Аилә үзвүләримиздән башга бәһаиләри исә илк дәфә 1921-чи илдә Монриалда көрмүшәм. О вахт мән 11 јашында идим. Јашадығымыз бинанын јанында бир мәһманхана варды. Бурада ачаг шәрг өлкәләриндән кәлән әчнәбиләр јашајырды. Бәһаи дининин рәһбәрләрини дә илк дәфә бурада көрмүшәм. Бир көрә атамдан соруштум: "Бәһаиләр башга адамлардан нә илә фәргләнир?" "Бәһаиләр дүнјаја јени ишыг, јени дүшүнчә тәрзи кәтирәчәкләр" дејә атам чаваб верди. О вахтдан да мәним балача ушаг гәлбимдә бәһаиләрә гаршы хүсуси мәһәббәт ојанды. Сонра бојүдүм, 17 јашым тамам олар-олмаз Шөвги Әфәнди илә таныш олдум.

Шөвги Рәббани Бәһаи дининин Пејғәмбәри һәз. Бәһаулланын нәтичәсидир. Тәһсилини әввәл Бејрут коллечиндә, сонра да Лондонда, Оксфорд Университетиндә алыб. Јахшы инкилис дили билирди. Бабасы Әбдүлбәһанын - Аббас Әфәндинин әсијјәти илә Бәһаиләрин рәиси - Танры Әмринин Вәлиси тә"јин олунуб. 1937-чи илдә она әрә кетдим. О, бүтүн һәјатыны Бәһаи дининин јајылмасы јолунда гојмушдур. Онунла дүнјанын ән учгар кушәләринә кедир, олдуғумуз һәр јердә адамлары бу динлә таныш едирдик. 1957-чи илдән бәри јә"ни ӘМИРИН ВӘЛИСИ вәфат едәндән сонра онун ишини мән давам етдирәм, О-ки галды мәним јазычылығыма, киномотографчылығыма... Китабларымда да, сәнәдли филмләримдә дә бәһаилији тәблиғ етмәк башлыча мәгсәдим олуб.

- Көздијиниз өлкәләр ичәрисиндә ән мараглы һансыны һесаб едирсиниз?

- Биз бәһаиләр дүнјаны бир вәтән, инсанлығы исә бир милләт олараг гәбул етмишик. Милләти вә вәтәни исә мараг даирәсинә көрә бөлмәк олмаз. Вәтәнимизин һәр јаны, бүтүн бөлкәләри көзөлдир, милләтимизи исә дүнјанын әшрафи һесаб етмәк олар!, Сәдәчә олараг. Вәтәнимизин һәлә там абад олмајан мүәјјән бөлкәләри вар, милләтимизә кәлдикдә исә онларын касыб вә варлы оланлары вар, там сәфәләт ичәрисиндә јашајанлары, башгасыны истисмар етмәк үчүн ону һәрби вә игтисади јоллара боғанлары, боғмаға чалышанлары вар. Милләтимизин әзән вә әзилән һиссәси вар. Вә биз онларын арасында елә бир сүлһ јаратмаг истәјирик ки, онлар өз әввәлки тәбиәтини дәјишиб дүнјаја тамам башга көзлә баха билсин. Вәтәнимизи бүкүнкү һәрчмәрчиликдән, зоракылыгдан, тәсәрүфатсызлыгдан, тамамилә дағылмагдан горумаг үчүн бизә тамам јени бир мәдәнијјәт көрәкдир. Вә Аллаһ бу мәдәнијјәти Јер үзүнә бәһаиләри ортаја кәтирмәклә көндәриб.

- Азәрбајчана кәлмәмишдән әввәл бу өлкә һаггында мүәјјән бир мә"луматыныз вардымы?

- Чох аз. Анчаг азәрбајчанлыларла чохдан достлуг едирәм. Исраилдә бизим бир аилә достумуз вар, Әли Әкбәр Нахчывани. Үмумдүнја Әдаләт Евинин үзвүдүр. Дүнја Бәһаи Чәмијјәтинин фәалијјәтиндә онун әмәји чох бөјүкдүр. Әли Әкбәр әфәндинин ханымы Виолетда Нахчывани илә исә мән лап доғмалашмышам. Гисмәт оларса Нахчывана да кедәчәјәм.

Орада зијарәт етмәк истәдијим бир сыра јерләр вар.

- Бакы нечәдир? Шәһәримиз хошунуза кәлирми?

- Бакыны һәләлик анчаг јашадығым отелин пәнчәрәсиндән сејр едә билмишәм,

- Биз өз гонагпәрвәрлијимизи көстәрмәјә һазыг...

- Сизин гонагпәрвәрлијинизи вәтәнимин бу бөлкәсинә ајағымы гојан андан һисс етмишәм, чох саг олун! Чох тәәссүф, Азәрбајчанда аз галмағы планлашдырмышам. Өзбәкистана, Балтикјаны өлкәләрә, орада јашајан бәһаиләрлә көрүшә кедәчәјәм. Ашгабадда да олмаг истәјирәм. Дүнјада илк бәһаи мә"бәди орада тикилмишдир.

Мүсаһибәни апардылар:

Н.ӘБДҮРРӘҺИМ,
Ф.ЗЕЈНАЛОВ